

Rusya Federasyonu'nun Hibrit Savaş Doktrini Bağlamında Beyaz Rusya'yı AB'ye Karşı Araçsallaştırması

Merve Suna ÖZEL ÖZCAN¹

Öz

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin 1991 yılında dağılması ile bağımsızlığını kazanan Avrupa topraklarındaki ölkelerden biri Beyaz Rusya'dır. Beyaz Rusya'nın coğrafi konumu onu diğer Sovyet ardılı ölkelerden farklı bir politika takip etmeye iterken aynı zamanda ölkede 1994 yılı seçimlerini kazanan Aleksandr Lukaşenko iktidarı ile Batı ile ilişkiler daha başlamadan darbe almıştır. Beyaz Rusya yönünü ve tarafını Rusya Federasyonu rotasında belirlemiştir. Bu durumda coğrafi konumun yanı sıra elbette tercih ve konjonktürel gelişmeler de söz konusudur. 2000'ler itibarı ile iki ölkede arınsındaki ilişki Vladimir Putin'in güçlü otoritesi ve dış politikada hegemonya arayışı ile farklı bir boyutta ilerlemeye başlamış ve Beyaz Rusya'nın Rusya'ya olan enerji bağımlılığı başta olmak üzere pek çok alanda bağımlılığı net bir şekilde görölmeye başlamıştır. Çalışma kapsamında da inceleme konusu özellikle Rusya'nın 2014 itibarı ile uluslararası alanda kullanmaya başladığı Hibrit Savaş doktrini ekseninde Beyaz Rusya'nın durumudur. Rusya'nın özellikle doktrin ekseninde Beyaz Rusya'yı Avrupa Birliği yaptırımlarına karşı bir araç haline getirmesi dikkat çekmektedir. Bu açıdan Rusya, Beyaz Rusya'nın göç ve enerji güzergâhı konumunu jeopolitik önemine binaen kullanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada hibrit savaş doktrini ekseninde Rusya'nın arka planda kalarak Beyaz Rusya'nın AB ile ilişkilerinde rolü gözlenecektir. Elbette eş zamanlı olarak AB'nin Beyaz Rusya yaptırımları ve buna karşılık Beyaz Rusya'nın da göç ve enerji güzergâhı olması bağlamında takip ettiği hibrit eylemler incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Beyaz Rusya, Göç, Hibrit Savaş, Enerji

Russia's Instrumentalization of Belarus against the EU on the axis of the Hybrid War Doctrine

Abstract

After the dissolution of the Union of Soviet Socialist Republics in 1991, Belarus became one of the countries that declared its independence in the European territory. The geographical location of Belarus has pushed it to follow a different policy from other countries who also gained their independence from the USSR. In addition to this situation, after the government of Alexander Lukashenko, who won the 1994 elections in the country, relations with the West were hit before they even started. In this period, Belarus determined its direction on the side of the Russian Federation. This is, of course, important in preference and cyclical developments, as well as geographical location. Since the beginning of the 2000s, the relationship between the two countries has started to progress in a different dimension with the strong authority of Vladimir Putin and the search for hegemony in foreign policy. The dependence of Belarus on Russia in many fields, especially in energy, has started to be seen clearly. Within the scope of the study, the situation of Belarus will be examined in the axis of the hybrid war doctrine, which Russia has started to use in the international arena as of 2014. It is important for Russia to make Belarus a tool against European Union sanctions, especially on the axis of doctrine. In addition, it is thought-provoking that Russia realized this in the axis of Belarus' geopolitical position. Because Belarus is in the position of migration and energy route. In the study, Belarus' relations with the EU will be observed where Russia remains in the background on the axis of the hybrid war doctrine. Of course, the EU's sanctions on Belarus will also be examined simultaneously. The hybrid actions followed by Belarus as a migration and energy route against the EU will be examined.

Key Words: Russia, Belarus, Migration, Hybrid Warfare, Energy

Atıf İçin / Please Cite As:

Özel Özcan, M. S. (2022). Rusya Federasyonu'nun hibrit savaş doktrini bağlamında Beyaz Rusya'yı AB'ye karşı araçsallaştırması. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 1278-1290.

Geliş Tarihi / Received Date: 08.01.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 02.02.2022

¹ Dr. Öğr. Üyesi - Kırıkkale Üniversitesi, İ.İ.B.F., Uluslararası İlişkiler Bölümü, mervesuna@yahoo.com

Giriş

Belarus Cumhuriyeti (Belarus- Beyaz Rusya), Doğu Avrupa'da yer alan kuzeyde Rusya Federasyonu (Rusya), güneyde Ukrayna, batıda Polonya ve kuzeybatıda Litvanya ve Letonya ile komşu bir ülkedir. Beyaz Rusya'nın denize sınırı olmadığı için bir kara ülkesi olması onu sınırlı bir coğrafı alana komunlandırmaktadır. Beyaz Rusya'nın Rus hâkimiyeti altında geçirdiği yıllar diğer bölgelerden farklı bir tablo çizmiştir. Rus etkisinin ağırlıklı olarak hissedilmesinin yanı sıra bölge pek çok açıdan geri kalmış durumdadır. Beyaz Rusya'nın dış politikasını bir bağlamda coğrafı olarak denize kıyısı olmayan özelliği ile okumamız mümkündür. Bunun nedeni coğrafı olarak bu dışa kapalılığın, Batı ile ilişkilerde de kapalılık şeklinde karşımıza çıkmasıdır. Bunun yanı sıra Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile bağımsızlık kazanan bölgeler arasında olmasına karşın, Rusya'nın güdümünden kurtulamamış en önemli örnektir. Beyaz Rusya'nın bu dönemde Avrupa Birliği ile ilişkileri de Rusya'nın gölgesinde ilerlemekte olan bir tablo çizmektedir.

Beyaz Rusya'nın coğrafı konumu ülkeyi, Rus hegemonyası açısından fevkalade önemli hale getirmektedir. Çünkü Beyaz Rusya, sadece Rusya'nın Avrupa'ya açılan kapısı olarak düşünülmemeli aynı zamanda Doğu-Batı ekseninde Rusya ile Polonya arasında ve kuzey-güney ekseninde Baltık Devletleri ile Ukrayna arasında yer alması nedeni ile pek çok alana uzanan bir jeostratejik güzergâh olarak görülmelidir. Bu, ülkenin konumu bağlamında tarihsel geçmişinde pek çok savaş alanının merkezi olmasına neden olmuş ve Rusya'nın kontrolü altında tutulması gereken pek çok ülkeye açılan kapı konumunda görülmüştür. Kısacası lke hem ana savunma, hem de g projeksiyonu için bir s görevindedir. Bu s görevi geçmişte olduğu gibi bugün de Batı karşısında önemli bir yere sahiptir. Trennin'e göre Rus politik seçkinlerinin çoğu bugün Batı'ya (ister NATO ister Avrupa Birliği (AB)) karşı hala potansiyel bir düşman olarak yaklaşmaktadır. Bu ekseninde dşnldğinde 1990'larda hızla Rusya'dan koparak Batı'ya entegre olan Baltık Devletleri şiddetle Rus karşıtı iken; diğer yandan Ukrayna Batı tarafından ele geçirilme sürecinde olarak düşünülmektedir (Trenin, 2005, s. 68). Bu açıdan Rusya'nın endişesi, Beyaz Rusya'nın da Ukrayna sonrasında Batı'nın bir diğer durağı olabileceğine ilişkindir. Rusya bölgeyi mutlak suret ile kontrol altında tutmaya ve ülkeye bir tampon bölge rolü vermeye odaklanmıştır.

Çalışma kapsamında kavramsal ereve Hibrit (Melez) Savaş doktrini ile çizilecektir. Kavramın seçilmesindeki amaç, Hibrit Savaş ile Rus emperyal hedeflerinin nostaljik bağlarının dış politika yeniden tesisi için güçlü bir doktrin haline getirilmesidir. 2008 yılı Gürcistan ve 2014 yılı Ukrayna müdahaleleri düşünülünce Rusya'nın, Beyaz Rusya'yı kaybetmeme hedefinin yanı sıra onu bir dış politika aracı olarak Batı ile ilişkilerinde kullandığını söylemek hatalı olmayacaktır. Bu açıdan hibrit savaşların düşük yoğunluklu ilerleyişi içinde kullanılan araçların rolü ve sürekliliği önemlidir. Burada iktisadi, siyasi, bilişim, askeri güç ve diplomasi gibi alanları sürece dâhil olurken ülkenin dahil edilmesi süreci makalenin temel iddiasını oluşturmaktadır. Bu alışmada Rusya'nın Avrupa ile olan ilişkilerinde Beyaz Rusya'yı enerji ve g konusunda bir Hibrit Savaş aracı olarak kullandığı varsayımından hareket edilmektedir. Temel varsayım Beyaz Rusya'nın geçmişte olduğu gibi bugün de Rusya Federasyonu tarafından u bölge olarak görülmesi ve hala hegemonyası altında sürece devam ettirilmesidir. Bu bağlamda özellikle Arap Baharı süreci sonrasında artan uluslararası göç dalgası ile Beyaz Rusya'nın Avrupa'ya açılan bir kapı haline gelmesi ve bunun dış politikada hangi durumlarda ne çıkarıldığı incelenecektir. Ayrıca Rusya'nın AB'ye karşı enerji kozunu kapsamında Beyaz Rusya'nın bir geçiş güzergâhı olması ve dış politikada bu durumun kullanılması da ele alınacaktır. Bu açıdan Rusya'nın, Beyaz Rusya'yı AB'ye karşı güç ve enerji noktasında hibrit savaş ekseninde araçsallaştırma politikası ile hareket ettiği ve ne derece etkili olduğu ortaya konacaktır. Çalışma kapsamında ilk olarak hibrit savaşın kavramsal alt yapısı üzerinde durulacaktır. Akabinde Rusya ile Beyaz Rusya'nın tarihsel ve günümüzde sahip olduğu ilişki bağımlılığı incelenecektir. Tarihsel ilişkinin yarattığı nostaljik bağın gücü ve coğrafı gerçeklik de bu açıdan daha net görülecektir. nc olarak AB ve Beyaz Rusya ilişkilerine değinilerek, uluslararası g ve enerji güvenliği bağlamında dış politikada bir hibrit savaş araçsallaştırılması olarak bu iki durumun koz haline getirildiği örnekler ele alınacaktır.

Hibrit Savaş Doktrini ve Etkisi

Savaş olgusu insanlık tarihinin başından bu yana var olan bir gerçekliktir. Çatışma ve şiddeti içeren bu eylem devletler arası ilişkilerin boyutu ve bekası noktasında uluslararası sistemde karşımıza çıkmaktadır. Savaşın değişen doğası özellikle 21. Yüzyılda farklı konjonktürel gelişmeler ve teknolojik ilerleme ile yeni boyut kazanmıştır. Clausewitz'in belirttiği gibi savaş siyasetin şiddet aracı ile devamı olarak görülmekle birlikte şiddet yerine günümüz dünyasında farklı unsurlar sürece dâhil olmaktadır. Genel olarak askeri kavramlar yüzyıllar boyunca yöntemleri, araçları, planları ve uygulamalar odaklanmıştır. Bunların nasıl

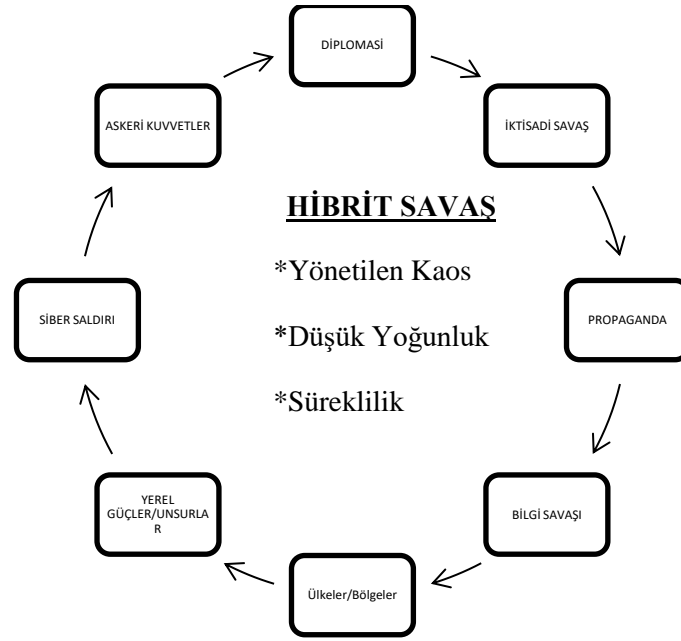
uygulanacağına ilişkin durum esasında devlet güvenliği arayışına paralel gelişim göstermiştir. Çünkü askeri konseptler, devlet savunmasının stratejik paradigması ekseninde okunması gereken durumlara istinaden karşımıza çıkmaktadır (Pikner ve Žilinčik, 2016). Bu bağlamda geleneksel savaş günümüzde yerini daha düşük yoğunluklu çatışmalara bırakmıştır. Yani savaş artık farklı unsurları da içine alarak, psikolojik harekattan elektronik savaşa kadar pek çok alana yayılmış durumdadır (Bıçakçı, 2019).

Savaş kavramı ve olgusunda konvansiyonel savaş ile birlikte karşımıza insan-yoğun bir dönem çıkmaktadır. Teknolojinin gelişmesine paralel olarak insan-yoğun yapının yanı sıra erken modern piyade tüfeklerinin geliştirilmesinden başlayarak bu dönem 1. Dünya Savaşı'na kadar devam etmiştir. Bu dönem itibari ile hava birimleri ve topçu saldırılarıyla savaş daha karmaşık hale gelirken hibrit aktörler de 2. Dünya Savaşı'nda karşımıza çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde Alman ve Sovyet Ordularının karşı karşıya geldiği savaşlar esnasında Sovyet ordusu hem konvansiyonel ordudan hem de düzensiz kuvvetler ile düşman hatlarının gerisinde istihbarat sağlayarak düşmanı güçsüz bırakmaya yönelik stratejiler uygulamıştır. Dolayısı ile hibrit savaş kavramsallaştırması tam anlamı ile söylenemeyecek olsa da daha bu dönemde Sovyet ordusunun Hibrit savaş özelliklerine sahip olduğu ifade edilebilir (Erendor ve Akkılıç, 2018, s. 67-68)

Hibrit Savaş kavramı 2006 yılında Orta Doğu'da Hizbullah'ın İsrail'e karşı gerçekleştirdiği savaşta görülebilmektedir. Deniz subayı Frank Hoffman'a Hibrit savaşların, konvansiyonel savaş asimetrik savaşın taktikleri ve fanatizmiyle harmanlayan bir tür olduğuna dikkat çekmiştir. Dolayısı ile 2006 yılı örneğinde Hizbullah, bir gerilla gücü gibi savaşarak, gece görüş ekipmanları ile İsrail birliklerinin hareketlerini izlemiş, gizli sığınaklardan güdümlü füzeler ile ağır zırhlı tankları imha etmiş, İsrail helikopterlerini vurmuş, kısacası İsrail'e ağır hasar vermiştir. Bu bağlamda bir örnek olarak düzensiz savaş ve konvansiyonel savaşın karışımı olarak Hibrit savaş adlandırılmıştır (Grant, 2008).

Bu noktada Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri Genelkurmay Başkanı Valery Gerasimov, Arap Baharı ve Renkli Devrimler'in yarattığı etki kapsamında sonuçlara odaklanarak buradan çıkarılabilecek dersler olduğunu ifade etmiştir. Bu varsayımdan hareket ile Hibrit savaş kavramsallaştırmasını ortaya koymuştur. Rusya'nın dış politikasında önemli yere sahip olan Hibrit savaş kavramsallaştırmasında Irak ve Afganistan askerî harekât tecrübeleri de önemli yere sahiptir. Rusya süreç içinde askerlerin eylem biçimlerini ve kullanım sınırlarını gözlemlemiştir. Ayrıca tarihi geçmişten çıkarılan dersler ile ortaya konmaya çalışılan metodolojik bir çözümleme olması da ayrıca önemlidir. Burada savaşın var olan siyah beyaz kutuplaşmasına Gerasimov gri bölge katmıştır. Yani savaşın sadece iki yüzü ya da kutbu yoktur gri bölge ekseninde ekonomik manipülasyon yanı sıra kapsamlı ve güçlü bir dezenformasyon ve propaganda kampanyasının yanı sıra, sivil itaatsizlik, ayaklanma gibi asimetrik durumlar devreye girer (Gerasimov, 2013).

Hibrit savaşa baktığımızda esasında bir kaos ortamı yarattığı görülmektedir. Buradaki amaç düşman devletin sistemini çökertmektir. Dolayısı ile burada kullanılan araçların her biri karşı tarafı doğrudan hedef alacak araçlar olmaktadır. Bu açıdan da Grafik I de görüldüğü gibi pek çok alana sirayet eden bir araç kullanımını söz konusudur. Devletin sosyal ve siyasi sistemini alt üst eden bir virüs gibi düşmana sirayet eden Hibrit savaş öğretisinde ilk amaç konvansiyonel savaştaki gibi gücü zorla ele geçirmekten ziyade, kaos yaratmak ve düşmanı zayıflatmaktır. Bu açıdan da işe yarar tüm unsurlar kullanılmaktadır (Korybkko, 2015). Dolayısı ile burada yürütülen plan konvansiyonel savaştan farklı olarak doğrudan bir savaş ilanı gerçekleşmeden düşük yoğunlukta ve sürekli suretle seyreden bir savaş ritmi yakalamak ve devam ettirmeye dayanır (Bıçakçı, 2019, s. 3). Buradaki yaklaşımın temelinde şüphesiz konvansiyonel savaşın maddi yüklerinin ağır oluşu da yer almaktadır. Kremlin bu doktrin ile kendi lehine olan siyasi sonuçlara ulaşmak için fiziksel çatışma yerine hibrit savaşı tercih etmektedir (Mckew, 2017).

Grafik 1. Hibrit Savaş Unsurları²

Bu askeri doktrin geçmişte var olan öğretilerden farklı bir çerçevede ele alınmalıdır. Bunun nedeni bir hibrit tehdidin, bunu uygulayan aktöre asimetrik unsurlar ekseninde başarı sağlaması, onun konvansiyonel savaş/mücadeleden farklı olarak daha uzun süre ayakta kalabilmesi ve geleneksel ordunun yaratamayacağı etkileri yaratması muhtemeldir (Erendor ve Akkılıç, 2018, s. 66). Bu bağlamda Rusya'nın dış politikada büyük güç stratejilerine istinaden, Vladimir Putin'in Rusya'yı yeniden büyük güç yapma girişimleri bağlamında karşımıza çıkan Hibrit Savaş 2014 yılı itibari ile uluslararası alanda özellikle Ukrayna Krizi başta olmak üzere karşımıza çıkmaktadır. Ancak Rusya'nın AB ile ilişkilerinde yaşadığı sorunlar ekseninde Hibrit savaş doktrini farklı bir ülke ile uygulamakta olduğu söylenebilir: Beyaz Rusya. Hibrit savaş doktrini ekseninde Gerasimov özellikle askeri olmayan araçlara ağırlık verirken burada iktisadi, siyasi, iletişim, beşerî tüm konuları da esasında sürece araçsallaştırarak dâhil etmektedir (Gerasimov, 2013). Bu durumda Grafik I 'e devlet/bölge unsuru da yeni bir araç daha eklenmiştir. Bu açıdan Beyaz Rusya örneği de farklı bir boyut ile Rus dış politikasında araçsallaştırılmış bir savaş unsuru olarak düşünölmeli ve özellikle bir tampon bölge olarak görölmeginin yanı sıra göç ve enerji noktasında bir baskı unsuru haline gelmesi önemlidir.

Beyaz Rusya- Rusya İlişkileri

1917 yılında Rus Çarlığının Bolşevik Devrim akabinde yıkılması ile Rus tarihi ve eski çarlık toprakları için uluslararası alanda yeni bir dönem başlamıştır. 1922 yılı itibari ile tarihsel Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği olarak geçecek yeni bir federasyonun parçası olan Beyaz Rusya (Belarus) için de süreç değişmiştir. Komünist devrimden önce Beyaz Rusya, çarlığın en fakir bölgelerinden biridir. Bunun nedeni Beyaz Rusya'da, yetersiz üretimin yanı sıra kırsal nüfusun yoğun varlığıdır. Çarlık dönemindeki bu durum SSCB ilanı akabinde değişmeye başlamıştır. Özellikle Çarlık Rusya'sının Avrupalı sanayileşmiş güçleri (İngiltere, Fransa, Almanya başta olmak üzere) yakalama çabasına bağlı adımlar atılmaya başlanmışsa da bunun tam anlamı ile hayata geçişi SSCB ile sağlanmıştır. Bu bağlamda sanayileşmeye bağlı olarak SSCB'nin beş yıllık kalkınma planlarında Minsk'te büyük üretim tesisleri faaliyete geçirilmesi başlanmakla birlikte buradaki durum Ukrayna ve Rusya'dakilerin yanında epey geride kalmıştır. 1940'lara gelindiğinde, Beyaz Rusya'nın Sovyetler Birliği'nin batı sınırındaki konumu stratejik olarak daha savunmasız olduğu görülür. Bu nedenle II. Dünya Savaşı'nın yaşandığı bu yıllarda bölge, diğer ölkelerden daha fazla yıkımla karşı karşıya kalmıştır. Savaş öncesinde 9,2 milyon olan Beyaz Rusya nüfusu; 1944'ün sonunda 6,3 milyona düşmüştür. Nüfusun üçte biri yok olmuştur (Ioffe, 2004, s. 86).

² Grafik yazar tarafından (Korybko, 2015; Gerasimov, 2013; Bıçakçı, 2019) temel alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Savaş sırasında, Avrupa ve Rusya arasındaki kritik konumu nedeniyle Beyaz Rusya, Hitler'in 1941'de Sovyetler Birliği'ni işgalinin başlıca yollarından olmuştur. Aslında bu ilerleme tarihsel olarak 1812 yılında Napolyon ve ordusunun takip ettiği güzergâhın yeniden kullanılmasıdır ki bir anlamda tarih tekrür etmiştir denebilir. Beyaz Rusya savaşta ağır çarpışmalardan bazılarında sahne olurken, bölge 1944 yılında kurtarılmıştır. Bu nedenle tıpkı Rusya'da olduğu gibi Beyaz Rusya'ya da her yıl 9 Mayıs'ta milli bayram olarak kutlanır (Rumer ve Belei, 2017). Stalin döneminde Beyaz Rusya Ruslaştırma politikaları ile karşılaşmıştır. Stalin bu dönemde pek çok halka uyguladığı gibi (Özel, 2015) bölgeyi olası Batı etkilerine karşı Ruslaştırma politikası ile güvenlik koridoru yaratmaya çalışmıştır. Böylece Minsk'teki ve batı eyaletlerindeki Hrodna ve Brest'teki bölgelere Ruslar yerleştirilmiştir. Ayrıca Beyaz Rusya, kültürel ve sosyal alanlarda Moskova tarafından baskılanmıştır. 1960'lardan itibaren Minsk'te bazı öğrencilerin, yazarların ve aydınların direnişi söz konusu olmuşsa da Devlet Güvenlik Komitesi tarafından bastırılırken diğer tarafta işten atma ve tutuklamaya varan uygulamalar söz konusudur (Fedor, 1995).

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının ardından 8 Aralık 1991'de Beyaz Rusya, Bağımsız Devletler Topluluğu'nu kurma kararında Rusya Federasyonu ile hareket etmiş ve Ukrayna'nın da dahil olması ile üç ülke bu birliği kurmuştur. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Beyaz Rusya ile Rusya Federasyonu arasındaki ilişkiler diğer Baltık ve Doğu Avrupa ülkelerine nazaran daha farklı bir boyutta ilerlemiştir. Bu durumun en önemli nedeni Beyaz Rusya'nın konumu yanı sıra kalkınma açısından da yaşadığı sorunlardır. Ülkenin sınırlı bir coğrafyaya hapsolmesinin yanı sıra, komşusu Rusya'nın hegemonya ve etki alanını genişletme amacı ülkeyi dış politikada daha sınırlı bir pozisyona sokmaktadır denebilir. Beyaz Rusya Devlet Başkanı Alexander Lukaşenko'nun 1994 yılında seçilmesinden itibaren de Rusya'nın ülke ekonomisindeki yeri başta olmak üzere etkisi artmaya başlamıştır. Lukaşenko'nun Beyaz Rusya cumhurbaşkanı olarak uzun yıllar iktidarda olacağı bir sürecin başlaması ile birlikte Moskova ile ilişkiler daha ilk günden sağlam temellere oturtulmuş denebilir. Ayrıca Lukaşenko, Rusya ile para birliğini ve hatta birleşmeyi savunmuştur. Böylece Batı ile, özellikle de AB ile ilişkiler tam anlamı ile başlamadan Rus etkisi altında ezilmiştir.

Öte yandan iki ülke arasında askeri alanda mutabakatlar dikkat çekmektedir. Temmuz 1992'de, Rusya ve Beyaz Rusya, savunma faaliyetlerini koordine etme anlaşması imzalanmıştır ki bu anlaşma Rus kuvvetlerinin Beyaz Rusya topraklarına yerleştirilmesine dair anlaşmaları da kapsamaktadır. Bu anlaşmadan iki yıl sonra Mayıs 1994'te Rus hava kuvvetleri biriminin 2000 yılına kadar Beyaz Rusya'da kalması ve Baltık Filosu için Vileika iletişim merkezini kullanma izni veren bir anlaşma daha imzalanmıştır (Deyermund, 2004, s. 1193). Böylece Ruslar Batı'ya açılan kapıları kontrol altında tutmaya devam etmiştir. 1999 yılında iki ülke arasında Birlik Devleti'ni kuran antlaşmanın amacı barış, demokrasi, dostluk, refah ve güvenliği amacını taşımaktadır. Eş zamanlı olarak antlaşma, ekonomik, sosyal, hukuk ve savunma alanları bağlamında ortak bir bütçenin ve dış ve savunma politikalarının da koordinasyonu ön görmüştür (Marin, 2020, s. 2)

İki ülke ilişkilerinde iktisadi noktaya bakıldığında öne çıkan konu ekonomik entegrasyondur. Sanayi, ulaşım ve tarım alanlarındaki işletmeler bu süreçte dikkat çekmektedir. İktisadi entegrasyon bağlamında 1990'lar itibarı ile iki ülke ilişkilerinde Rusya'dan ihraç edilen ucuz petrol ve gazın yeri önemlidir. Beyaz Rusya'nın gayri safi yurtiçi hasılasının (GSYİH) %15'ine karşılık, Rusya, Beyaz Rusya ihracatının %41'ini oluşturmaktadır. 1993 yılı ortalarında Beyaz Rusya'nın, Rusya'ya petrol ve doğal gaz borcu 450 milyon dolara ulaşırken Rusya, ağustos ayında Beyaz Rusya'ya enerji arzını durdurmuştur (Fedor, 1995). Enerji Rus dış politikasında kullanılan en önemli araçlardan biri olarak Beyaz Rusya politikasında da daha ilk yıllarda kendini göstermiştir. İlişkiler yakın şekilde devam edecek olsa da Rusya ödül- ceza mekanizmasını her daim canlı tutmuştur. Diğer taraftan SSCB'den devralınan sanayi ve tarım sektörü itici güç olmuştur denebilir. Özellikle ülkede yoksulluğun tam anlamı ile olmasa azalmasında önemli rol oynamıştır. 2000-2013 yıllarında Dünya Bankası rakamlarına göre, yoksulluk oranı, azalmıştır. Bu açıdan ülkedeki var olan gelir eşitsizliği Rusya ve Ukrayna'dan daha düşük seviyede denebilir (Martin, 2020). Yine Beyaz Rusya'da ulusal yoksulluk oranı 2001'de %28,9 iken 2020'de %4,8'e kademeli olarak gerilemiştir (World Data Atlas, 2021).

2000'li yıllara gelindiğinde öne çıkan bir nokta da siyasi gelişmeler ekseninde okunmalıdır. Özellikle Arap Baharı süreci ile bağlantılı olarak eski Sovyet coğrafyasında Renkli Devrimler benzeri bir sürecin olacağı varsayımları Beyaz Rusya'da 2010 yılı başkanlık seçimlerini önemli hale getirmiştir. 2010 yılı seçimlerinde Lukaşenko'nun yeniden devlet başkanı olarak seçilmesi ile ülkede gösteriler başlamıştır. Bu süreç içinde "Avrupa'nın son diktatörü (European Parliament, yty)" olarak adlandırılan Lukaşenko açısından 2021 yılında da pek bir şey değişmediği söylenebilir. 2020 yılında yapılan seçimlerde Lukaşenko 6. kez iktidarı elinde tutan isim olmuş ve bunun akabinde ABD, AB ve İngiltere'nin eleştirilerine maruz

kalmıştır (Mirovalev, 2021). Bu eleştirilerin bir sonraki aşaması Beyaz Rusya için yaptırım uygulanmasıdır. Bu süreç içinde Rusya'nın kadim dostluğuna dayanan Lukaşenko'nun özellikle AB ve Batı karşıtı açıklamaları dikkat çekmektedir. Seçim sonrası lkede yaşanan protestoların kaynağı olarak dış g vurgusu ile Batı'ya karşı tavrının ortaya koymuştur. ABD'nin telegram üzerinden Beyaz Rusya'daki durumu etkilediğini ne srmuştr (Sputnik, 2020).

Beyaz Rusya'da yaşanan protestoların sadece Lukaşenko yönetimi bağlamında düşünülmesi eksik olacaktır. Çünkü 2000 yılı itibari ile Rusya ile kurulan ilişkilerin entegrasyon boyutu ve lkede var olan Rus etkisi önemlidir. Rusya ve Beyaz Rusya, milenyumun başında bir birlik anlaşması imzaladığından beri, anlaşmanın Őartlarını tam olarak oluşturamamışlardır. Aradan geçen 20 yıllık süreç içinde taraflar bir araya gelmiş hatta Aralık 2019'da yapılan görüşmenin Minsk'te aynı zamanda entegrasyona karşı çıkan sokak protestolarının başlaması ile sonlandığı görülmektedir. Ayrıca her iki ülkenin ortaklık konusunda farklı tutumları olduğu da görülmektedir. Nitekim 21 Kasım 2019'da 31 başlık (petrol ve gaz için ortak bir pazar, ulaştırma piyasası, imalat, tarım vb.) zerinde uzlaşılmıştır (Gupta, 2020). Ancak bu başlıkların ikili ilişkiler bağlamında hali hazırda var olan uzlaşı konuları olduğunu söylemek hatalı olmaz. Bu açıdan incelenmesi gereken bir diğer konu da hibrit savaş kavramı ekseninde AB ve Beyaz Rusya'nın ilişkilerinin durumudur. Burada Beyaz Rusya ve Rusya arasındaki ilişkinin tarihsel etkilerinin AB ile Beyaz Rusya ilişkileri üzerindeki etkisi de net olarak görülebilecektir.

Beyaz Rusya-AB İlişkileri

Beyaz Rusya- AB ilişkileri süreç olarak Baltık lkelerinin ve Eski Doğu Blok'u yesi olan Doğu Avrupa ülkelerinden çok farklı bir temelde ilerlemiştir. Elbette bunun iki nedeni mevcut. İli iç politik yönden 1994'te başlayan ilişkilere Lukaşenko etkisidir. Otoriter yapısının insan hakları ve demokrasi bağlamında AB kuralları ve yapısına ne derece uyduğu sorgulamaya açıktır. İkinici durum dış politika yönünden Rusya'nın hegemonya ve tahakkümü ile alakalıdır. Özellikle 2000 sonrası Putin'in, Beyaz Rusya'da kontrolü artırmaya başlamış ve bu ikili ilişkilerin sorgulanamayacak boyutu bir yana Moskova'nın dış politikada bir aracı olarak Beyaz Rusya'nın konumlandırıldığı bir yapı oluşturmuştur. Esasında 1994 yılında Beyaz Rusya bağımsızlığından kısa bir süre sonra demokratikleşme adımları ile birlikte Avrupa Birliği ile bir Ortaklık ve İç birliği Anlaşması imzalamıştır. Ancak Lukaşenko'nun otoriter yönetimini pekiştirmesi kabinde Batı demokrasileri ile ilişkiler kötüleşmiştir. lkede, 1996 yılındaki referandum ile siyasi muhalefete yönelik baskılar ve 2001 yılında başlamak üzere günümüze kadar devam eden seçimlerdeki manipülatif etkiler AB ve ABD tarafından eleştirilmiştir (Melyantsou, 2017). Hal böyle olunca AB ile müzakere edilen Ortaklık ve İç birliği Anlaşması ile birlikte Geçici Ticaret Anlaşması yürürlüğe girmemiştir. Ayrıca AB, demokrasi ve insan hakları bağlamında Beyaz Rusya'da, gler ayrılığının olmaması, muhalefetin durumu, insan haklarının kötü durumu ve basın özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalardan endişe duyduğunu dile getirmiştir. Sonuç olarak AB, Beyaz Rusya'nın Avrupa Konseyi'ne üyelik adaylığını desteklemeyi reddetmiştir (Zagorski, yty, s. 3). AB ve Beyaz Rusya arasında ticarete bakıldığında son yıllarda istikrarlı bir Şekilde büyümesine rağmen beklenenin altındadır. Mali yardımlar ekseninde bakıldığında AB 1991-2005 döneminde 221 milyon Euro'ya ulaşan bir yardımda bulunmuştur elbette bu yardımların temel amacı ağırlıklı olarak demokratikleşmeyi teşvik eden projelerdir (Dura, 2008).

AB ve Beyaz Rusya ilişkileri ilerleme kaydeden bir temelden ziyade, yaptırımlar ve sürekli eleştirel syemlerin odağındadır. Bu açıdan iki ülke arasında ilerleyen en önemli Şey Şüphesiz yaptırımlar olmaktadır. Burada Rusya'nın etkisi net bir Şekilde görülmektedir. 2001 yılında Beyaz Rusya'da cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra AB seçimleri eleştirmiş ve hızla vize yasağı getirmiştir. 2021 yılına gelindiğinde her yıl yenilenen bu yasağın kalkmadığı ve belli devlet adamları için devam ettirildiği görülmektedir. Yine 2006'daki cumhurbaşkanlığı seçimi de AB'yi yeni yaptırımlar alma yoluna sevk etmiş ve kara listeye alınan kişilerin malvarlıkları dondurulmuştur. Uluslararası alışma rgt'nün ülkedeki sendikaların haklarının kısıtlanması konusundaki endişelerini dile getirmesinin ardından, ticari olarak adımlar atılmış ve Beyaz Rusya tekstil sektöründe kısıtlayıcı ticaret rejimlerinden biriyle karşı karşıya kalmıştır (Dura, 2008). Beyaz Rusya'ya ABD de 2006 yılından itibaren yaptırımlar uygulamaya başlamış ve bunlara ek olarak Lukaşenko ile yakın ortaklarına ait ABD'de tutulan varlıkları ve hesaplarına dondurma kararı alınmıştır. 2011 yılında ise silah ambargosu uygulanmıştır. Batı ile ilişkilerde asıl değişim Rusya'nın emperyal yayılımını genişlettiği Ukrayna Krizi ve Kırım sonrasında yaşanmıştır. AB o dönemde Minsk ile ilişkileri iyileştirme adına adımlar atmaya başlamıştır. Bu dönemde AB kendi güvenlik çıkarları doğrultusunda Lukaşenko krizi zmeye yönelik diplomatik ilişkileri arttırmış ve 2016 yılında AB, Beyaz Rusya'ya yönelik yaptırımları sadece silah ambargosu yürürlükte kalacak Şekilde kaldırmıştır. (Penke &

Petersmann, 2021). İlişkilerde bu iyileşme kısa süreli olmuş ve 2020 yılı itibari AB ile Beyaz Rusya arasındaki ilişkiler yeniden yaptırımlar seline dönüşmüştür. 2020'de Avrupa Konseyi, Beyaz Rusya'da gerçekleşen 2020 cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından açık ve şeffaflığın olmadığı eleştirisinin yanı sıra muhalefet üyelerine ve gazetecilere karşı uygulanan baskı nedeni ile 44 kişiye seyahat yasağı ve varlıkların dondurulması da dâhil kısıtlayıcı tedbirler getirmiştir (European Council, 2020)

2021 yılında ise Beyaz Rusya, AB içinde ikili ilişkilerinde de sorunları net şekilde ortaya koyan diplomatik krizler yaşamaya başlamıştır. Bu dönemde Fransa ile ilişkilerin kopma nokrasına gelerek diplomatik bağlar zayıflamış ve Beyaz Rusya, Fransa Büyükelçisi Nicolas de Lacoste sınır dışı etme kararı almıştır (TRT Haber, 2021). Büyükelçinin Lukaşenko'ya güven mektubu sunmamış olması *de jure* bir neden olarak görülse de arka planda Beyaz Rusya da yakın zamanda gerçekleşen seçimlerin etkileri ile birlikte görülmektedir. Yaklaşık 28 yıldır iktidarda olan Lukaşenko yönetimi ülkede muhaliflere karşı sert yaklaşımların eleştirilmesi kabul etmemekle birlikte o dönemde Fransa büyükelçilikte muhalif isimlerden ve cumhurbaşkanlığına adaylığını koyan Andrey Dmitriev'i ağırlaması diplomatik ilişkileri gergin bir noktaya getirmiştir (VOA, 2021). Bu açıdan son olarak Beyaz Rusya ve Fransa arasında bu durumun yaşanması esasında Beyaz Rusya'nın AB politikasında yaklaşımının bir mikro yansımasıdır denebilir.

Hibrit Savaş Kapsamında Göç Kozu

Uluslararası göç konusu özellikle 2010 yılı sonrası Arap Baharı'nın etkisi ve itici gücü ile küresel bir fenomen haline gelmiştir. Özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika'dan hızla artan bir göçmen akını söz konusudur. Elbette bu durumda en önemli varış güzergâhı olarak iktisadi, sosyal ve siyasi yaşam alanı noktasında rahat bir yaşam standardı sunan ülkeler tercih edilmektedir (Kaya ve Özel Özcan, 2021).

Bu bağlamda Beyaz Rusya da özellikle Avrupa'ya göçmen açısından açılan bir kapı konumundadır. Pek çok göçmen Avrupa ülkelerine ulaşmak için Beyaz Rusya'ya yolculuk etmektedir. Bu noktada Beyaz Rusya jeopolitik konumu gereği önemli bir göç güzergâhı konumundadır ve bu durum aynı şekilde Avrupa'ya taşınan enerji içinde Beyaz Rusya'nın önemini arttırmaktadır. 2020 yılında özellikle mutlak suretle gündeme gelen Beyaz Rusya-Polonya sınırındaki göçmen krizi, AB ile sınır olması ve sınır geçişkenliğinin artması konusunda tartışmalara neden olmaktadır. AB, Minsk'i çoğunlukla Orta Doğu'dan gelen göçmenleri yasadışı yollardan geçirdiği için suçlamaktadır ve son noktada da kargo taşımacılığı için sınırları kapatmıştır. Bu durum sadece ticareti azaltmakla kalmamış aynı zamanda her gün, 500 avroya mal olan bir mali kayıp da yaratmaya başlamıştır. Ayrıca Rusya'nın yaklaşık %10 ithalatının da Belarus ve Polonya'dan geçtiği düşünülür ise sorun sadece Beyaz Rusya Polonya arasında kalan bir kriz değildir (Stolyarov ve Korsunskaya, 2021).

Nitekim Rusya'nın da özellikle Kırım konusunda karşılaştığı yaptırımlar ile birlikte kayıplarının artması onu Beyaz Rusya'nın göç kozunu kullanmasında destekçi konumuna getirmiştir. Netice gri bölgede gerçekleşen bu savaşın temel amacı karşı tarafı mümkün mertebe zayıflatmaktır. AB açısından göçmen sorunu 10 yıldan fazla bir süredir devam eden iktisadi, siyasi, sosyal ve entegrasyon sorunlarının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Irak, Suriye ve Yemen'den gelen göçmenler AB'ye geçme umuduyla Polonya ve Beyaz Rusya sınırlarına gitmektedir. AB açısından bu durum bir güvenlik sorunu yaratmakta ve Beyaz Rusya'nın bu göç krizini güvenlik tehdidi olarak AB karşı kullandığı iddia edilmektedir. ABD, İngiltere, Fransa, İrlanda, Norveç, Estonya ve Arnavutluk bölgede yaşanan göçmen krizinden Beyaz Rusya'yı sorumlu tutmaktadır (DW, 2021). Nitekim konuya dair Lukaşenko'nu yaklaşımı "Bize ek yaptırımlar uygularlarsa... yanıt vermeliyiz" (BBC, 2021) şeklinde olduğu için bunun bir güvenlik sorunu yaratımında koz haline getirildiği yadsınmaz.

Guardian graphic

Harita 1. Orta Doğu'dan Gc Seyahat Rotası (Roth, 2021)

AB'ye karşı uygulanan bu gc politikasının temel sorunu 2010'dan bu yana pek çok gc dalgasının aksine bu gc dalgasının “yaratılmış” olması. Beyaz Rusya AB'nin yaptırımlarına karşı gücü bir koz, bir dış politika aracı olarak kullanarak üzerindeki baskıyı kaldırmak/azaltmak istemesi de temel motivasyon nedenidir. Özellikle Ekim 2021'de Beyaz Rusya'nın AB ile gcmenleri geri almak anlaşmasını askıya almasına yönelik kararı sınır güvenliği konusunda Harita II' de görüldüğü gibi Litvanya, Letonya, Polonya başta olmak üzere AB'nin siyasi bir savaşı haline gelmiştir (ECRE, 2021). AB'de buna karşılık adımlar atmaktadır. Frontex Direktörü Fabrice Leggeri Polonya-Belarus sınırını ziyaret etmiş ve Beyaz Rusya'nın hibrit eylemlerine (hybrid attack) karşı koymak için sınır güvenliğini sağlamak adına adımları incelemiştir (FRONTEX, 2021). Ayrıca Avrupa Halk Partisi Başkanı Donald Tusk da Harita II'de ilk gcmen dalgaların ile karşılaşan ve sınır güvenlik sorunları yaşayan Polonya ve Litvanya'ya tam dayanışma içinde olmalarına dair ağırıda bulunmuştur (DWa, 2021). Ancak gc konusu pek çok entegrasyon sorununu içinde barındırdığı için ilk aşamada AB'nin bu konuya dair daha somut adımlar atması da gereklidir. Ancak son noktada AB'nin hibrit eylem ve savaş konusuna tam anlamı ile uyum sağlayamadığı düşünülebilir.

Harita 2. Beyaz Rusya'dan AB'ne Gc güzergahları (Kinkartz, 2021)

Göç gibi insanı bir sorunun uluslararası alanda dış politika aracı olarak kullanılması ile ilgili olarak Almanya Başbakanı Merkel son döneminde krizi yatıştırmak için Rusya Devlet Başkanı Putin ile görüşmüş ancak somut bir adım atılmamıştır. Bunun üzerine Yeşiller Milletvekili Brantner Rusya ile ilişkileri gözden geçirmek gerektiğini ifade etmiştir (Kinkartz, 2021). Dolayısı ile AB'nin de Rusya'nın arka planda bu hibrit eylemleri desteklediğini ve buna dair adımlar atacaklarına ilişkin diplomatik açıklamaları önemlidir. Rusya'nın sınır ve göçmen krizi konusunda Beyaz Rusya'ya karşı bir adım atmadığı ve politika takip etmediği görülmektedir. Moskova'nın BM büyükelçi yardımcısı Dmitry Polyanskiy, konuya dair AB'nin göçmen krizi ile ilk kez karşılaşmadığını ifade ederken bu krizin sorumlusunun kim olduğunu düşünmek gerekir diyerek (DW, 2021) AB'ye hibrit savaşta ki yerini de belli etmiştir.

Hibrit Savaş Kapsamında Enerji Kozu

Enerji güvenliği 1973 yılında yaşanan küresel çaptaki enerji krizi ile devletlerin önemli güvenlik sorun alanlarından biri haline gelmiştir. Bu bağlamda Orta Doğu özelinde yaşanan bu sorundan hareket ile esasında enerji güvenliği konusunun konjonktürel gelişmelere bağlı önemli bir politik alan olduğu söylenebilir (Özel Özcan, 2020). Bu açıdan enerji kozu, Rusya'nın özellikle 2000 sonrası dönemde Putin ile dış politikada kullandığı önemli bir güç aracı haline gelmiştir. Ödül- ceza mantığı ile kullanılan enerji kozu AB bağlamında da Rusya'nın önemli araçlarından biridir.

Enerji güvenliği, enerjinin taşınması ve taşınması noktasında arz-talep ilişkisini ile birlikte enerji taşımacılığında ülkeler hedeflerine üçüncü bir ülke ile ulaşmayı hedeflemektedir. Bu açıdan bakıldığında, dünyada birçok enerji güzergâhı ve boğazından enerji akışı sağlayacak güvenli ağlara ihtiyaç duyulmaktadır. Rusya'nın bu güvenliği sağlama durumu da konjonktürel değişime göre şekillenmektedir. Dolayısı ile Beyaz Rusya'nın, AB'ye enerji taşınımında önemli bir güzergâh olması onun da elini güçlendiren bir jeo stratejik yapı sağlamaktadır. Bu durum özellikle tüketici konumundaki ülkeler açısından sorun teşkil etmektedir. Tüketici ülkelerde enerji arzı devamlılığı özellikle enerji güvenliğinin iktisadi boyutundan bağımsız değildir ve kabul edilebilir bir maliyetle enerji kaynakları elde edilir iken bunda aksama yaşanması büyük sorunlara yola açabilmektedir (Miller, 1997, s. 122).

Enerji konusunda ilk dikkat edilmesi gereken, Beyaz Rusya'nın Rusya bağımlılığıdır. Ülke, büyük ölçüde Rusya'dan her tür fosil yakıt ithal etmektedir ve dünyanın en büyük doğal gaz ithalatçılarından biridir. Beyaz Rusya ham petrol ithal etmekle birlikte, Rusya, Beyaz Rusya'da rafine edilen ham petrolün ana tedarikçisidir (IEA, 2020)

Harita 3. Beyaz Rusya'dan Geçen İki Temel Boru Hattı Güzergâhları (BBC, 2021)

Harita III'te görüldüğü gibi Beyaz Rusya, AB'ye ulaşan Rus enerjisinin geçiş güzergâhıdır. Rusya'nın AB'ye yaptığı doğal gaz akışının yaklaşık %20'si, Yamal-Avrupa boru hattı üzerinden Beyaz Rusya'ya ulaşmaktadır. Bu açıdan Beyaz Rusya özellikle seçim tartışmaları sonrasında göç kozunun yanı sıra sürekli olarak enerji kesim tehditlerini AB'ye karşı dile getirmeye başlamıştır. Her ne kadar Rusya, transit ülkeleri atlatarak doğrudan Almanya'ya Kuzey Akım (Nord Stream)- 2 ile enerji tedariki sağlamaya çalışsa da bu da yaptırımlar nedeni ile şu an tam olarak mümkün değildir (BBC, 2021). Bu açıdan Avrupa enerji güvenliği sorunu, Lukaşenko'nun boru hattını kapatmakla tehdidi üzerine tehlikeli bir hal almıştır. Özellikle enerji

arzında azalış Avrupa ülkelerinde 2006 yılında Ukrayna krizi ile Rusya'nın yarattığı enerji kesintisi gibi güçlü bir etki yaratabilecektir. Bilindiği gibi 2006 yılında Turuncu devrim sonrasında Ukrayna'da Batı'ya yakın iktidarın gelmesi ile Rusya etki alanını kaybetmeme adına enerji kozunu bir ceza olarak kullanmış ve bunun sonucunda pek çok Avrupa ülkesi de etkilenmiştir (Kramer, 2006). Geçmişte yaşanan bu sorun günümüzde artan enerji bağımlılığının durumu düşünüldüğünde daha önemi sonuçlara yol açabilir. Bu bağlamda Yamal boru hattı ile Rus doğalgazının Beyaz Rusya üzerinden Polonya ve Almanya'ya taşındığı güzergâhın kış aylarında olası bir sorun nedeni ile enerji taşınımında aksaklık yaratması, Avrupa'yı büyük bir sorun ile karşı karşıya bırakacaktır. Kasım 2021 'de dönemin Almanya Başbakanı Angela Merkel'in Vladimir Putin ile arabuluculuk yapma çağrışı olmuş ancak tıpkı göç konusunda olduğu gibi bunda da başarılı olamamıştır. Çünkü Putin, AB'nin Minsk ile doğrudan görüşmesi gerektiği belirtmiştir (Kudrytski, 2021). Dolayısı ile Rusya' da Kırım noktasında kendine uygulanan yaptırımlara karşı hibrit savaşını Beyaz Rusya ekseninde güçlü bir şekilde araçsallaştırmıştır.

Sonuç

Beyaz Rusya ve Rusya'nın ilişkisi tarihsel bağların yanı sıra coğrafi açmazların da bir ürünü olarak görülebilir. 1990 sonrası dönemde bağımsızlık kazanan eski Sovyet bölgelerinden olan Beyaz Rusya bağımsızlığını ilan etmiş olsa da ülkenin kaderi Lukaşenko iktidarı ile değişmiştir. Batı ve Doğu arasında Soğuk Savaş kutuplaşmasının devam ettirildiği tarihsel bir alan olarak uluslararası alanda varlığını devam ettirdiğini söylemek hatalı olmayacaktır. Bu bağlamda iki ülke ilişkilerinin yönü dış politikada baskın olan Rusya'nın yönlendirmeleri ile daha net biçimde şekillenmektedir. AB ile Beyaz Rusya'nın ilişkileri de bu açıdan başlamadan daha ilk aşamada sınırlı bir çerçevede kalmıştır.

2000'li yıllarda yaşanan küresel krizlerin boyutu ve etkisi değişmekle birlikte göç ile enerji güvenliği konuları AB için gündem maddelerinin başına yerleşmiştir. Bu noktada Rusya'nın AB'yi bu hassas karnından vurması özellikle de bunun için gri alanlar yaratarak hibrit savaş kullanması şaşırtıcı değildir. Dış politikada uluslararası alanda *Büyük Rusya'nın* geri dönüşünü göstermek isteyen Putin Rusya'sının bu açıdan dış politikasını da güç odaklı şekillendirdiği görülmektedir. Gerasimov'un ortaya koyduğu hibrit savaş doktrini ekseninde bu adımlar doğrudan savaşlar yerine daha diplomatik temelde ve muğlak sınırlar ile ilerletilmektedir. Beyaz Rusya da bu açıdan araçsallaştırılmış bir konumda görülebilir. Bir ülkenin hibrit savaş mantığı içinde kullanılması örneğini Beyaz Rusya esasında tam olarak karşılamaktadır. Beyaz Rusya'nın Batı'ya karşı kullanılacak iki aracı kullanımı önemli hale gelmiştir. Bölgede yaşanan uluslararası göç ve enerji güvenliği noktasında Rusya'nın net bir şekilde sorunlara yaklaşmaması ve AB'nin girişimleri karşısında Beyaz Rusya ile görüşülmesi gerektiği açıklamaları önemlidir. Rusya bu yaklaşım ile Beyaz Rusya'yı AB ile görüşmesi gereken aktör konumuna getirirken bir yandan da kendine uygulanan yaptırımlara karşı bu hibrit savaş Beyaz Rusya ile güçlü hale getirmektedir. Son noktada görüldüğü gibi Rusya Federasyonu süreç içinde arka planda kalarak esasında sorunun Beyaz Rusya ve AB arasında olduğunu göstermeye çalışmaktadır. Ancak bu buzdağının görünen kısmıdır. Rusya'nın bir sonraki aşamada hangi ülke ya da bölgeyi güçlü bir koz olarak kullanacağı ve bunu hibrit savaşa bu şekilde entegre edeceği düşündürücüdür. Hibrit savaşın alt birim ve araçlarının bu derece geniş bir kapsama yayılması karşımıza pragmatist politikaların nereye kadar uzanacağına ilişkin düşünülmesi gerektiğini de ortaya koymaktadır.

Etik Beyan

"*Rusya Federasyonu'nun Hibrit Savaş Doktrini Bağlamında Beyaz Rusya'yı AB'ye Karşı Araçsallaştırması*" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırma doküman incelemesine dayalı olarak yapıldığından etik kurul kararı zorunluluğu bulunmamaktadır.

Kaynakça

- BBC. (2021). *Belarus threatens to cut off gas to EU in border row*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-59246899> adresinden alındı
- Bıçakçı, S. (2019). *Hibrit Savaş*. Sayı: 33. Uluslararası İlişkiler Konseyi. <https://trguvenlikportali.com/arastirma-2/guvenlik-yazilari/> adresinden alındı
- Deyermond, R. (2004). The State of the Union: Military Success, Economic and Political Failure in the Russia-Belarus. *Europe-Asia Studies*, 56(8), 1191-1205.

- Dura, G. (2008). *The EU's Limited Response to Belarus' Pseudo 'New Foreign Policy'*. CEPS: Policy Brief. <http://aei.pitt.edu/7543/1/151.pdf> adresinden alındı
- DW. (2021, 11 12). *Belarus: Western nations, Russia debate migration conflict at UN*. <https://www.dw.com/en/belarus-western-nations-russia-debate-migration-conflict-at-un/a-59798902> adresinden alındı
- DWa. (2021). *Belarus migrant crisis: EU Council chief visits Poland*. <https://www.dw.com/en/belarus-migrant-crisis-eu-council-chief-visits-poland/a-59776082> adresinden alındı
- ECRE. (2021). *EU Eastern Borders: Poland Ignores Commission Pressure for Frontex Deployment, Eastern States Move to "Legalise" Pushbacks, Belarus Suspends Return Agreement*. <https://ecre.org/eu-eastern-borders-poland-ignores-commission-pressure-for-frontex-deployment-eastern-states-move-to-legalise-pushbacks-belarus-suspends-return-agreement/> adresinden alındı
- Eggert, K. (2020). *Opinion: Putin wants Belarus in Moscow's orbit — with or without Lukashenko*. <https://www.dw.com/en/opinion-putin-wants-belarus-in-moscows-orbit-with-or-without-lukashenko/a-54631980> adresinden alındı
- Erendor, M. E. ve Akkılıç, A.B. (2018). *Hybrid Warfare Strategy of Russia*. Uluslararası İlişkilerde Güncel sorunlar. Ankara: Nobel Yayınevi.
- European Council. (2020). *Belarus: EU imposes sanctions for repression and election falsification*. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/10/02/belarus-eu-imposes-sanctions-for-repression-and-election-falsification/> adresinden alındı
- European Parliament. (yty). *Belarus The Last Dictatorship in Europe*. <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+IM-PRESS+20060331IPR06898+0+DOC+PDF+V0//EN&language=EN> adresinden alındı
- Fedor, H. (1995). *Belarus: A Country Study*. Washington: GPO for the Library of Congress. <http://countrystudies.us/belarus/> adresinden alındı
- FRONTEx. (2021). *Frontex Executive Director visits Poland's border with Belarus*. <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-executive-director-visits-poland-s-border-with-belarus-LAS4dG> adresinden alındı
- Gerasimov, V. (2013). *Tsenost' nauki v predvidenii Novyye vyzyvy trebuyut pereosmyslit' formy i sposoby vedeniya boyevykh deystvij*. <https://vpk-news.ru/articles/14632> adresinden alındı
- Grant, G. (2008, 05 01). *Hybrid Wars*. <https://www.govexec.com/magazine/features/2008/05/hybrid-wars/26799/> adresinden alındı
- Gupta, P. (2020). *Russia-Belarus relations: The future of the union state*. <https://www.orfonline.org/expert-speak/russia-belarus-relations-future-union-state-65288/> adresinden alındı
- IEA. (2020). *Belarus Energy Profile*. Country report. <https://www.iea.org/reports/belarus-energy-profile> adresinden alındı
- Ioffe, G. (2004). Understanding Belarus: Economy and Political Landscape. *Europe-Asia Studies*, 56(1), 85–118.
- Is Belarus closer to the West or to Russia?* (2020, 8 18). <https://www.dw.com/en/belarus-european-union-russia/a-54613952> adresinden alındı
- Kaya, E. E., & Özel Özcan, M. S. (2021). International Migration and The Rise of Islamophobia as A "New Racism" Type. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 3091-3109.
- Kinkartz, S. (2021). *Germany faces dilemma over how to deal with Belarus*. <https://www.dw.com/en/germany-faces-dilemma-over-how-to-deal-with-belarus/a-59800118> adresinden alındı
- Korybko, A. (2015). *Hybrid Wars: The Indirect Adaptive Approach To Regime Change*. Moskova: Project of the Institute for Strategic. <https://www.greenvillepost.com/special/AK-Hybrid-Wars-updated.pdf?x26064> adresinden alındı
- Kramer, A. E. (2006). *Russia Cuts Off Gas to Ukraine in Cost Dispute*. New York Times: <https://www.nytimes.com/2006/01/02/world/europe/russia-cuts-off-gas-to-ukraine-in-cost-dispute.html> adresinden alındı
- Kudrytski, A. (2021). *Belarus Threatens EU Gas as Merkel Pushes Putin in Migrant Spat*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-11-11/belarus-leader-threatens-to-shut-eu-gas-transit-in-border-spat> adresinden alındı
- Marin, A. (2020). *The Union State Of Belarus And Russia. Myths And Realities Of Political-Military Integration*. Vilnius Institute For Policy Analysis.
- Martin, N. (2020). *Belarus' Soviet-era economy still propped up by Moscow*. <https://www.dw.com/en/belarus-soviet-era-economy-still-propped-up-by-moscow/a-54694876> adresinden alındı
- Mckew, Molly K. (2017). *Putin's real long game*. <https://www.politico.eu/article/putin-trump-sanctions-news-hacking-analysis/>
- Melyantsou, D. (2017). Belarus-West Relations: The New Normal. D. S. Meister içinde, *Eastern Voices: Europe's East Faces an Unsettled West* (s. 189-204). Center for Transatlantic Relations.
- Miller, L. (1997). Energy, Security and Foreign Policy. *International Security*, 111-123.
- Mirovalev, M. (2021). *Europe's 'last dictator': Who is Belarus's Alexander Lukashenko?* <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/25/belarus-leaders-trajectory-from-communist-farmer-to-paranoid> adresinden alındı
- Özel Özcan, M. S. (2020). Enerji Kaynağı Mücadelesi Ve Enerji Güvenliği. E. Çıtak, & S. Kiraz içinde, *Uluslararası Güvenlik: Gelenekselden Güncel Bir Gündem Analizi*. Ankara: Orion Yayınevi.

- Penke, M., & Petersmann, S. (2021). *Why are sanctions against Belarus not more effective?* <https://www.dw.com/en/why-are-sanctions-against-belarus-not-more-effective/a-57931877> adresinden alındı
- Pikner, I., & Žilinčık, S. (2016). Military concepts and hybrid war. *Forum Scientiae Oeconomia*, 4, 25-33.
- Radio Free Europe. (2007, 1 14). *Lukashenka Says Russia Trying To Take Over Belarus*. <https://www.rferl.org/a/1074006.html> adresinden alındı
- Roth, A. (2021). *People from the Middle East are travelling to Belarus by air before attempting to cross into Poland*. <https://www.theguardian.com/world/2021/nov/11/belarus-threatens-to-cut-gas-deliveries-to-eu-if-sanctioned-over-border-crisis> adresinden alındı
- Rumer, E., & Belei, B. (2017, 05 31). *Belarus: With Friends Like These...* . <https://carnegieendowment.org/2017/05/31/belarus-with-friends-like-these---pub-70135> adresinden alındı
- Sputnik. (2020). *Lukaşenko: Dış gıçlerin dahli olmasa ılkemde şu an yaşanan karışıklıklar olmazdı*. <https://tr.sputniknews.com/20200909/lukashenko-dis-guclerin-dahli-olmasa-ulkemde-su-an-yaşanan-karışıklıklar-olmazdı-1042810116.html> adresinden alındı
- Stolyarov, G., & Korsunskaya, D. (2021). *Belarus migrant crisis disrupts goods supplies to Russia*. <https://www.reuters.com/world/europe/belarus-migrant-crisis-disrupts-goods-supplies-russia-2021-12-03/> adresinden alındı
- Trenin, D. (2005). *Moscow's relations with Belarus: An awkward ally*. European Union Institute for Security Studies. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep06940.8.pdf?refreqid=excelsior%3Ac45f758db0931d1b7d8ae70521ac12b3> adresinden alındı
- TRT Haber. (2021). *Fransa'nın Belarus Büyükelçisi sınır dışı edildi*. <https://www.trthaber.com/haber/dunya/fransanin-belarus-buyukelcisi-sinir-disi-edildi-617836.html> adresinden alındı
- VOA. (2021). *Fransa'nın Belarus Büyükelçisi Sınırđı Edildi*. <https://www.amerikaninsesi.com/a/fransa-nin-belarus-buyukelcisi-sinirdisi-edildi/6274802.html> adresinden alındı
- Washington Post. (2021). *Belarus is borrowing from Russia again — this time, with disinformation*. <https://www.washingtonpost.com/opinions/2021/11/21/ghostwriter-belarus-russia-disinformation/> adresinden alındı
- World Data Atlas. (2021). *Belarus - Poverty headcount ratio at national poverty line*. <https://knoema.com/atlas/Belarus/Poverty-rate-at-national-poverty-line> adresinden alındı
- Zagorski, A. (yty). *EU Policies Towards Russia, Ukraine, Moldova and Belarus* . Occasional Paper Series, No. 35 . https://www.files.ethz.ch/isn/10671/doc_10702_290_en.pdf adresinden alındı

EXTENDED ABSTRACT

The geographical location of Belarus makes the country extraordinarily important for Russian hegemony. Because Belarus should not only be thought of as Russia's gateway to Europe, but the country also has geostrategic importance that extends too many areas. This region is located between Russia and Poland on the East-West axis and between the Baltic States and Ukraine on the north-south axis. For this reason, when we consider the country, it is the center of many battlefields in its historical past, but it is the gateway to many countries that must be kept. For these reasons, Russia has focused on keeping the region under absolute control and giving the country the role of a buffer zone.

Within the scope of the study, the conceptual framework of the study is drawn with the doctrine of hybrid warfare. The doctrine of hybrid warfare can be seen in Hezbollah's war against Israel in the Middle East in 2006. Naval officer Frank Hoffman described hybrid warfare is a genre that blends conventional warfare with the tactics and fanaticism of asymmetric warfare. However, doctrine's in real terms of internationalization were with the conceptualization of Russian General Gerasimov.

Gerasimov pointed out that lessons can be drawn in the axis of the effects of the Arab Spring and the Coloured Revolutions. Gerasimov has added a gray zone to the existing black and white polarization of war, which has been inherent in the war for centuries. In other words, instead of a direct attack in the war, the parties continue the war with specific means rather than mutual destruction. At this point, Vladimir Putin's attempts to make Russia a "great power" again, based on Russia's great power strategy in foreign policy, brought the hybrid war as of 2014 until today. In 2014, Russia demonstrated that it would play an active role in foreign policy, especially in the international arena, especially in the Ukraine Crisis. When we look at the issue in terms of the problems in its relations with the EU, it can be said that Russia is applying the hybrid war doctrine with a different tool: Belarus.

As of 2001, relations between the EU and Belarus started to deteriorate due to presidential elections, human rights violations, and press censorship. There were no strong relations in the 1990s either. Until the 2020 elections, the EU has consistently criticized Belarusian president Lukashenko. Lukashenko has long been seen as the last dictator of Europe. As a matter of fact, after the 2020 elections, opposition

demonstrations were held in Belarus, and the EU again voiced the human rights problems in the country. Subsequently, the sanctions, which were started to be implemented as of 2001, expanded.

Belarus did not remain silent in the face of sanctions. Belarus, which also received the support of Russia, quickly demonstrated its trump card in immigration and energy against the EU. The main problem of this immigration policy against the EU has been more different. In fact, many migration waves have been experienced in the EU since 2010. However, unlike them, this migration wave was created by Belarus. Belarus has wanted to remove the pressure by using immigration as a foreign policy tool against EU sanctions. For this reason, it has directed immigrants to the borders of Poland and Lithuania. This has created a border security problem for the EU.

On the other hand, in the context of hybrid warfare is the threat of cutting off the energy supply. Belarus is the transit route of Russian energy reaching the EU. Especially after the election debates, Belarus has started to voice its energy cut threats against the EU and the immigration trump card. In terms of Belarus' threats to cut off its energy supply, the Russian Federation does not state the subject. Therefore, Russia aims to tire the EU as much as possible within the scope of hybrid warfare.

Finally, the Russian Federation is trying to show that the problem is between Belarus and the EU by staying in the background in that process. However, this is the tip of the iceberg. It is thought-provoking which country or region Russia will use as a powerful trump card in the next stage and integrate the hybrid war in this way. The spread of hybrid war's sub-units and tools to such a broad scope reveals that we need to consider how far pragmatist policies will be extended.